

ประเทศไทย: การพยายามฆ่าตัวตายของผู้พิพากษาชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างความเป็นอิสระของตุลาการ

การพยายามฆ่าตัวตายของผู้พิพากษาในภาคใต้ของประเทศไทยได้เน้นย้ำให้เห็นถึงความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้เกิดความเป็นอิสระจากการเมืองมากยิ่งขึ้น คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล (International Commission of Jurists หรือ ICJ) กล่าวในวันนี้

เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ได้มีรายงานว่านายคณากร เพียรชนะ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลชั้นต้นจังหวัดยะลาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ได้กระทำการจ้องยิงที่หน้าอกของตนเองหลังจากอ่านคำพิพากษาในคดีที่ผู้พิพากษาคณากรกล่าวอ้างว่าการปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมของตนถูกแทรกแซงทางการเมือง โดยปัจจุบันแม้ฟื้นชีวิตอันตรายแล้วแต่ผู้พิพากษาคณากรยังคงต้องรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล

“เหตุการณ์อันโหดไม่ตึงกล่าวแสดงให้เห็นอีกครั้งหนึ่งถึงความจำเป็นในการปฏิรูปการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของความเป็นอิสระของตุลาการในประเทศไทยอย่างยั่งยืน” นายเฟเดอริก ลอร์สกี ผู้อำนวยการภูมิภาคพื้นเอเชีย คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล กล่าว

ผู้พิพากษาคณากรได้กล่าวอ้างไว้ในคำแถลงการณ์จำนวน 25 หน้าของตนว่าตนได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาให้แก่คำพิพากษาให้ลงโทษผู้ต้องสงสัยในคดีฆาตกรรมทั้ง 5 คน โดยที่ตนมองว่าไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะกระทำการเช่นนั้นได้ ทั้งนี้ ผู้ต้องสงสัยทั้ง 5 คนนั้นได้ถูกคุมขังและซักถามภายใต้กฎหมายด้านความมั่นคงซึ่งถูกปรับใช้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

ภายใต้กฎหมายไทย ถ้าผู้พิพากษาระดับสูงเห็นแย้งกับคำตัดสินของผู้พิพากษาท่านใด เขาหรือเธอต้องแสดงความเห็นแย้งเป็นลายลักษณ์อักษรแต่มิให้มีการเจรจากันในทางลับเพื่อเปลี่ยนแปลงคำตัดสิน

“ICJ ได้ทำงานกับหน่วยงานตุลาการในภาคใต้ของประเทศไทยมาเป็นระยะเวลาหลายปีเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่การอำนวยความยุติธรรมในภาคใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อเพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการต่างๆ ได้แก่ การรับฟังพยานหลักฐานอันไม่เหมาะสมและรูปแบบการรวบรวมพยานหลักฐานอันน่ากังวลโดยเจ้าหน้าที่ความมั่นคงในคดีที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธในพื้นที่” นายลอร์สกี กล่าว “กรณีดังกล่าวแสดงให้เห็นอีกครั้งถึงปัญหาที่เกิดจากการปรับใช้กฎหมายในสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างไม่เหมาะสมในภาคใต้ของไทยที่ส่งผลให้เกิดความกดดันทางเมืองต่อผู้พิพากษา”

ในวันนี้ กรณีดังกล่าวได้ถูกส่งไปยังคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมเพื่อพิจารณา คณะกรรมการซึ่งมีประธานเป็นประธานศาลฎีกานั้นประกอบไปด้วยตัวแทนจากผู้พิพากษาของแต่ละชั้นศาลที่มีคุณสมบัติในการ

(คำแปลอย่างไม่เป็นทางการ)

ดำรงตำแหน่งกรรมการ โดยผลคือคณะกรรมการมีมติแต่งตั้งอนุกรรมการวิสามัญขึ้น โดยประกอบไปด้วย กรรมการตุลาการศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อกล่าวอ้างของผู้พิพากษาคณากรนั้นเกี่ยวเนื่องกับผู้พิพากษาอาวุโสหลายท่านที่ยังคงดำรงตำแหน่งอยู่ อนุกรรมการวิสามัญซึ่งถูกตั้งโดยคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบเรื่องดังกล่าวจึงควรมีความเป็นอิสระทั้งในเชิงสถาบันและในการปฏิบัติหน้าที่ในทุกขั้นตอนของการตรวจสอบ อีกทั้งขอบเขตอำนาจของอนุกรรมการวิสามัญยังควรถูกขยายให้ครอบคลุมการตรวจสอบว่ามีรูปแบบการการปฏิบัติที่มีลักษณะเป็นการแทรกแซงตุลาการในกรณีอื่นๆนอกเหนือจากกรณีนี้หรือไม่

ความเป็นมา

ผู้พิพากษาคณากรได้ทำการพิจารณาคดีการเสียชีวิตของบุคคล 5 คนในจังหวัดยะลาในช่วงปีพ.ศ. 2561 หลังจากการสังหาร เจ้าหน้าที่ได้ทำการจับกุมผู้ต้องสงสัยทั้งห้าคนพร้อมตั้งข้อหาความผิดฐานฆ่าคนตาย อั้งยี่ ซ่องโจร และความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน ถ้ามีการตัดสินว่าจำเลยมีความผิด จำเลย 3 จาก 5 คนอาจได้รับโทษประหารชีวิต

ตามรายงานอ้างว่าผู้ต้องสงสัยทั้งห้าคนได้ถูกควบคุมตัวและซักถามโดยอำนาจของกฎหมายความมั่นคงซึ่งแม้จะถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมากแต่ยังคงถูกปรับใช้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย อันได้แก่ [กฎอัยการศึกและพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน](#) ทั้งนี้ ในหลายโอกาส ICJ ได้วิพากษ์วิจารณ์กฎอัยการศึกซึ่งให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ทหารในการจับและคุมตัวบุคคลใดก็ตามโดยไม่ต้องมีหมายจับเป็นเวลา 7 วันเพื่อทำการซักถามโดยไม่ต้องนำตัวผู้ถูกคุมขังไปศาลในระหว่างการควบคุมตัว นอกจากนี้ ICJ ยังได้จัดทำบทวิเคราะห์และวิพากษ์พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน [ซึ่งมีบทบัญญัติที่ละเมิดกฎหมายและมาตรฐานระหว่างประเทศ](#) เนื่องจากยินยอมให้เจ้าหน้าที่ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย โดยผ่านการพิจารณาของศาล เป็นเวลาไม่เกิน 30 วัน แต่กฎหมายดังกล่าวมิได้กำหนดให้ผู้ถูกควบคุมตัวจำเป็นต้องไปปรากฏตัวต่อหน้าศาลในช่วงเวลาดังกล่าว

ข้อมูลที่ถูกส่งให้ศาลพิจารณาเพื่อใช้เป็นพยานในคดีนี้นั้นมีรายงานว่าล้วนแต่เป็นพยานหลักฐานที่ได้จากผู้ถูกซักถามระหว่างเวลาที่ผู้ถูกคุมตัวภายใต้กฎอัยการศึกและพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ผู้พิพากษาคณากรได้ให้ความเห็นในคำแถลงการณ์ของตนว่าข้อมูลใดๆที่ได้รับมาระหว่างช่วงเวลาดังกล่าวไม่ควรรับฟังได้ เนื่องจากสิทธิของผู้ต้องสงสัยนั้นไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มที่เมื่อเทียบกับคดีอาญาในกรณีอื่นๆ มีรายงานว่าความเห็นดังกล่าวนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างตัวผู้พิพากษาคณากรและผู้บังคับบัญชาของเขาเกี่ยวกับการทำคำพิพากษา

ทั้งนี้ ICJ ได้เคย [แสดงความห่วงกังวลในหลายต่อหลายครั้ง](#) ต่อการใช้ข้อมูลที่ได้มาระหว่างการซักถามภายใต้กฎหมายความมั่นคงต่างๆมาเป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ไม่ว่าจะในรูปแบบแบบของแถลงการณ์ของพยานหรือรายงานการสอบสวนที่ได้จากเจ้าหน้าที่ซักถาม ICJ ยังได้เคย

(คำแปลอย่างไม่เป็นทางการ)

เรียกร้องให้ประเทศไทยให้ทบทวนมาตรฐานที่มีอยู่ทั้งหลายในกฎหมายความมั่นคงต่างๆและในบทบัญญัติของประมวลวิธีพิจารณาคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับการรับฟังพยานหลักฐานซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลว่าด้วยการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม

ผู้พิพากษาคณากรยังได้เขียนบรรยายในแถลงการณ์ว่าพยานหลักฐานบางลำดับในคดีนั้นไม่สามารถรับฟังได้เนื่องจากมิได้เป็นพยานหลักฐานที่ไม่ได้มาจากการรวบรวมของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจกระทำการดังกล่าวแต่ถูกรวบรวมโดยอาสาสมัครกุ๊ยกัยซึ่งมิได้รับมอบอำนาจและไม่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน

นอกจากนี้ ผู้พิพากษาคณากรยังได้เสริมอีกว่า การแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของตนนั้นได้เคยเกิดขึ้นมาแล้วในปีพ.ศ. 2561 โดยตนเองถูกกดดันให้ลดโทษแก่นายทหารจำนวน 3 คนที่กระทำการยิงชาวบ้านจนเป็นเหตุให้เสียชีวิต

สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเป็นธรรมต่อศาลที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลางถูกรับรองในตราสารทางด้านสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ รวมถึงกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองซึ่งประเทศไทยเป็นภาคี นอกจากนี้ หลักการดังกล่าวยังปรากฏอยู่ในมาตรา 188 ของรัฐธรรมนูญไทยพ.ศ. 2560

มาตรฐานระหว่างประเทศยังได้เน้นย้ำว่าความเป็นอิสระของกระบวนการยุติธรรมนั้นมิใช่แค่ความเป็นอิสระในเชิงสถาบันจากหน่วยงานอื่นของรัฐบาล แต่ผู้พิพากษาจะต้องมีความเป็นอิสระจากผู้พิพากษาด้วยกันเองด้วยเสรีภาพจากอิทธิพลอันไม่เหมาะสมอันมาจากผู้พิพากษาท่านอื่นได้รับการรับรองไว้ในมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในทางระหว่างประเทศหลายฉบับ อันได้แก่ หลักการข้อ 1.4 ของหลักการบังกาลอร์ว่าแนวปฏิบัติด้านความยุติธรรม (Bangalore Principles of Judicial Conduct) และในข้อคิดเห็นประกอบหลักการดังกล่าว ข้อ 3 ของกฎบัตรสากลของผู้พิพากษา (Universal Charter of the Judge) รวมถึงข้อ 2 ของหลักการเบื้องต้นเรื่องความเป็นอิสระของตุลาการ (Basic Principles on the Independence of the Judiciary)

อ่านเพิ่มเติม

[International principles on the independence and accountability of judges, lawyers and prosecutors – Practitioners’ guide, no. 1](#)

[Thailand: ICJ co-hosts lawyers’ meeting on admissibility of evidence in the national security context](#)

[Thailand : legal memorandum – hearsay evidence and international fair trial standards](#)

[Thailand : implementation of Thailand’s emergency decree](#)

ติดต่อ

นายเฟรเดอริก รอร์สกี ผู้อำนวยการภูมิภาคเอเชีย ICJ t: +66 64 478 1121 e: frederick.rawski(a)icj.org